

Yıkmak Yaratmaktır: A Hitler

Mercan Doğan

24.05.2020

İçindekiler

Kadınlar için Erkek Gilead'i Yıkarak Özgürlüğü Yaratmaktır	3
Duvarın Ardını Göremediğimiz Korona Günlerinde Distopya	3
Korku, Risk ve Cesaret	4
Korkuyla Meşrulaştırılan Güvenlik Politikaları	4

Kadınlar için Erkek Gilead’i Yıkarak Özgürlüğü Yaratmaktır

Bekçiler, polisler, güvenlik kameraları ve güvercinler, martılar, kargalar, kediler, köpeklerle dolu sokaklar; sokaklarda aceleyle markete ya da fırına giden ya da dönen birkaç insan, kepenkleri indirilmiş mağaza vitrinleri arasında güç bela açık bulunan bir kitapçı. Kitapçıya yeni gelmiş bir kitap; *Damızlık Kızın Öyküsü* başta olmak üzere *Kör Suikastçi*, *Tufan Zamanı*, *Antilop ve Flurya*, *Nam-ı Diğer Grace*, *Cadı Tohumu*, *Kalp Gidince*, *Evlenecek Kadın* gibi üstopya*ların yazarı olan Margaret Atwood’un *Ahitler*’i.

(*Margaret Atwood kendine özgü bilimkurgu romanlarına “üstopya” ve “distopya” kavramlarını birleştirerek “üstopya” adını vermiştir.)

Damızlık Kızın Öyküsü 1985’te, Reagan ve Thatcher’ın “Kadınlar eve dönsün, çoluk çocuklarına sahip çıksınlar.” dediği dönemde kaleme alınmıştı Margaret Atwood tarafından. Neredeyse tüm dünyada dini kisve altında güçlenen muhafazakarlığın, kadınların kazanımları açısından ne kadar ciddi tehdit oluşturduğunu karanlık bir distopyayla apaçık ortaya koymuştu. (Meydan 39, Kadının Distopyası – Mercan Doğan)

Dünyanın en prestijli edebiyat ödülllerinden 2019 Booker Ödülü’nü alan *Ahitler*, ilk kitabın kaldığı yerden 15 yıl sonrasını anlatıyor. June’u (Offred) değil ama onunla ilişkili üç kadını merkezine alıyor.

Kitabın tanıtım bülteninde şunlar yazıyor: “*Ahitler*, ilk romanda anlatılan baskıcı Gilead rejimini içeriden yıkmaya çalışan Lydia Teyze’nin, rejimden kaçışın simgesi olan Nicole Bebek’in ve onun ablası Agnes’in mücadele günlüklerinden oluşuyor. Kadınlar bu kez Duvar’a, işkenceye, ölüme rağmen zeka ve cesaretle özgürlüğe kaçışı örgütleyiyorlar. Rejim yıkılırken geriye tüm kadınlar için, gelecek için bir kurtuluş vasiyeti kalıyor: Özgürlük duvarların ardındadır.”

Duvarın Ardını Göremediğimiz Korona Günlerinde Distopya

Margaret Atwood’un bütün kitaplarını severek okuyan bir kadın olarak söylemeliyim ki *Ahitler* -ilk kitaba göre daha olumlu bir sonla bitse ve ben “mutlusonsever” bir okur olsam da- bende ilkinin yarattığı etkiyi yaratamadı. Başta bunun sebebinin, bu kitabın ilk kitaptan 35 yıl sonra olsa da okurların ve kitaptan hareketle çekilen diziyi izleyenlerin, belki de dizinin yapımcılarının baskısıyla alelacele yazılmış olabileceğine dair yorumları okumuş olmanın getirdiği önyargı olduğunu sandım.

Sonra ilk kitabın karanlığını hatırladım. Zifiri karanlık. Bir *Damızlık Kız*’ın ağzından dinlediğimiz baskıcı Gilead karanlığı. Gilead’de devlet zulmünün ve baskısının, korkunun, kadınlara yaşatılanların karanlığı. Günümüz devletlerinin baskı ve imha politikalarına yapılan atıflar sebebiyle oluşan “mücadele etmezsek bunlar başımıza gelir ve her şey gerçekten kitaptaki kadar karanlık olabilir” hissi...

İkinci kitap yine karanlık ancak bu karanlığı yırtmanın da hikayesini anlatıyor. Daha umut dolu olmasına rağmen neden yaratamıyor ilk kitabın etkisini?

Şu anda hava gerçekten karanlık. Korona krizi sebebiyle her gün binlerce insan yaşamını yitiriyor ve -hala çalışmak zorunda olanlar, zorla çalıştırılanlar ya da evi olmayanlar hariç- herkes evlere kapanmış durumda. Devletlülerin “Hayat Eve Sığar” kampanyaları süredursun, evden çıkması imkansızla yaklaşan kadınlara yönelik şiddet kat be kat artmakta.

Şu anda korona krizinin topluma yaşattığı metaforik karanlığı bir kenara bıraksak da hava gerçekten karanlık. Nisan’ın ortasındayız ama salgın yüzünden -birkaç küçük ara sokak ateşi dışında- 21 Mart’ta Newroz ateşi yakılamadığı için bahar bugüne dek gelemedi, havalar -güneşli geçen birkaç gün dışında- pek ısınmadı. Perdeleri sonuna kadar açık bir pencerenin önünde okudum kitabın tamamını ama güneşi hiç görmedim. Güneş açtıdaysa sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Hal böyleyken kitap beni korkutmadı. Talihsiz zamanlama...

Korku, Risk ve Cesaret

“*Korkutamadı*” demişken değinmek gerekir ki tarih boyunca her dönemin kendi korkuları olmuştur. Uzunca bir dönemin en korkuncu sayılabilecek olan “cehennem”in etkisini yitirdiğini, ekolojik yıkımlar sonucu günden güne yaygınlaşan kanser, gerçekleşebilecek bir nükleer patlama ya da korona gibi bir salgının daha büyük bir korku unsuru haline geldiğini söyleyebiliriz. Kaynağı ya da sonuçları değişse de korku daima güçlü bir duygudur.

Eski ve Yeni Ahit’i kapsayan, Hristiyan inancının temeli sayılan ve tüm zamanların en çok satan kitabı olduğu söylenen “Kitab-ı Mukaddes”te bile bahsedilen ilk duygu korkudur. Adem bilgi ağacından yiyip çıplak kaldığında utanç ya da başka bir şeyden değil, korkudan bahseder. *Tekvin 3:10*: “Adem, ‘Bahçede sesini duyunca korktum. Çünkü çıplaktım, bu yüzden gizlendim.’ dedi.” Margaret Atwood’un Ahitler’inde de bu böyle.

Kitabın ilk bölümünde, Lydia Teyze Gilead’in en kirli sırlarını gizlice kaleme döküyor, notlarını saklar-ken birinin bulma ihtimalini düşünüp korkuyor. Aslında kitabın merkezindeki üç kadın da kitap boyunca yakalanmaktan korkuyor çünkü ibret-i alem olsun diye asılıp Duvar’da sallandırılacaklarını, kurşuna dizilebileceklerini ya da gizlice katledilip kaybedilebileceklerini biliyorlar.

Akıllara 4. sezonu geçtiğimiz günlerde yayınlanan La Casa de Papel dizisindeki Nairobi’nin sözleri geliyor: “*Başka ne korkutucu biliyor musun? Gece eve yalnız yürümek. Ama biz kadınlar bunu hep yapıyoruz. Korkuyu benimseyip hayata devam ediyoruz.*”

Cinsel saldırı ihtimalini biliriz ama gece sokağa çıkarız. İşten atılma ihtimalini biliriz ama patronun hakkımızı isteriz. Kafamıza gaz kapsülü gelme ihtimalini biliriz ama polisin saldıracağı eylemlerden geri kalmayız. Risk alırız.

Gündelik dilde risk kelimesi tamamen olumsuz bir içeriğe sahipmiş gibi kullanılsa da aslında İtalyanca “cüret etmek” anlamındaki *risicare*’den gelir. Yani risk bir seçim yapmakla alakalıdır, olumlu bir olasılık da barındırır.

“Cesaret, korktuğunu eyleyebilmektir” ya, Gilead’den kurtulabilmek için, herkesi Gilead’den kurtarabilmek ve şimdiye dek zulmedenlerden hesap sorabilmek için risk alıyor kitaptaki üç kadın ve onların etrafındakiler.

Ahitler, “*Gilead nasıl yıkıldı?*” sorusunun cevabını veriyor. Ancak içinden geçmekte olduğumuz süreçte cevabını hatırlamamız gereken bir soru daha var: “*Toplum nasıl oldu da Gilead’i başta kabullendi?*”

Korkuyla Meşrulaştırılan Güvenlik Politikaları

ABD’de ekolojik yıkım, hastalıklar, radyasyon gibi sebeplerle kadınların doğurganlığı sifıra yaklaşmıştır. İnsan türünün tükenişi, büyük bir korku kaynağıdır. Kendilerine Yakup’un Oğulları diyen bir grup komutan darbe yapar ve Gilead’i kurarak bütün toplumu biraz dine, çoğunlukla da kendi çıkarlarına göre yeniden inşa eder. Toplumun bir kesimi Gilead’in baskısını türün devamı için korku duymama kabullenme eğilimindedir, başka bir kesimiyse karşı çıktıklarında başlarına gelebileceklerden korkar.

Jean-Paul Sartre der ki: “*Bir duygu dünyayı tamamen değiştirir.*” Gilead’in kurulabilmesinin ve bütün zulmüne rağmen varlığını onca yıl sürdürebilmesinin kaynağı olan duygu korkudur. Gilead bu korkuyu kullanmış, iktidarını “güvenlik” bahanesiyle güçlendirmiştir.

Bugün de -tüm dünyada korku filmlerine rağbet yüksek olsa da- herkes güvende yaşamak ister. Ve bugün de bir salgını durdurmak gerekçesiyle -Gilead’dekine benzer- “güvenlik önlemleri” almaktalar devletler.

Hindistan gibi bazı devletlerin, korona virüsü kapanların ellerine -karantina süresinin başlangıç ve bitiş tarihleri yazan- damga vurduğunu izliyoruz haberlerde. Güney Kore’nin her yere bireylerin vücut ısılarını ölçen termal kameralar yerleştirdiğini, etrafta enfekte olan varsa telefona mesaj geldiğini görüyoruz. Fransa’da dört bir yanda drone’ların hem çekim, hem de uyarı anonsları yaptığını duyuyoruz; Gilead’deki Göz’leri hatırlıyoruz.

Çin'in, telefon uygulaması aracılığıyla herkesi adım adım takip ettiğini öğreniyoruz. Kişinin telefonundaki uygulamada yeşil sembol yanması, virüsün hiçbir semptomunu göstermediği anlamına geliyor. Kırmızı, kişinin hasta olduğunu ya da hastalığın semptomlarını taşıdığını ve teşhis konulmasını beklediğini gösteriyor. Sarıysa kişinin salgına yakalanan bir kişiyle temas halinde bulunduğunu, iki haftalık karantina süresinin henüz dolmadığını, hastanede ya da evinde olması gerektiğini hatırlatıyor. Yeşil sembole sahip olmayanlar ulaşım araçlarına, alışveriş merkezlerine hatta kendi işyerlerine bile alınmıyor.

Yaşadığımız coğrafyada da 20 yaş altı ve 65 yaş üstü kişiler, yani sokağa çıkması yasak olanlar için bir uygulama kullanılacağı, evden çıktıkları anda bu uygulama vasıtasıyla uyarılacakları, uyarıyı dikkate almadıkları takdirde cezalandırılacakları söyleniyor. 30 Büyükşehir ve Zonguldak'ta 11 Nisan'da uygulanan sokağa çıkma yasasında -tek bir günde- 18.770 kişiye para cezası verildiği açıklanmıştı.

Bunların hepsi, salgını önlemek gerekçesiyle başlıyor. Normal şartlar altında toplumun büyük kesimince reddedilecek güvenlik uygulamaları bugün korona korkusuna çözüm olan sağlık uygulamalarıymış gibi gösterilerek meşrulaştırılıyor. Devletler otoriterleşiyor ancak "temkinli"lmiş gibi görünüyor, dolaşısıyla vatandaşlar muhbirleşiyor ancak "duyarlı"larmış gibi görünüyor. Devletler korona krizini fırsata çeviriyor.

Damızlık Kızın Öyküsü'ndeki karanlığa benzer bir karanlıktayız. Şimdilik buralarda durum böyle. Ahitler'deyse Gilead yıkıldı. Yani durum, Margaret Atwood'un -kendisiyle korona krizinden önce gerçekleştirilen bir röportajda- dediği gibi: *"Mahkum edildiğimiz bir 'gelecek' yok. Her çeşit olası gelecek mevcut. Ve hangisini yaşayacağımız bizim şu an ne yaptığımıza bağlı."*

Anarşist Kütüphane

Mercan Doğan
Yıkmaq Yaratmaktır: Ahitler
24.05.2020

Bu yazı Nisan 2020 tarihinde yazılmış, Meydan Gazetesi'nin 53. sayısında yayınlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net